

ЄВРОПЕЙСЬКА СТАНДАРТИЗАЦІЯ.

ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

Л. Віткін, кандидат технічних наук, заступник голови,
О. Сирота, начальник Управління міжнародного співробітництва,
Держспоживстандарт України, м. Київ

ЕВРОПЕЙСКАЯ СТАНДАРТИЗАЦИЯ. ВЗГЛЯД В БУДУЩЕЕ

Л. Виткин, кандидат технических наук, заместитель председателя,
Е. Сырота, начальник Управления международного сотрудничества,
Госпотребстандарт Украины, г. Киев

EUROPEAN STANDARDIZATION. PROSPECTION

L. Vitkin, Candidate of Technical Sciences, Deputy Head,
O. Syrota, Head of Directorate for International Cooperation,
Derzhspozhivstandart of Ukraine, Kyiv

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Необхідність упровадження системного підходу до засад міжнародної торгівлі та їх взаємозгодження з вирішенням широкого кола економічних, соціальних, політичних, науково-технічних питань стимулювала розвиток стандартизації, сертифікації та споріднених видів діяльності на міжнародному, регіональному та національних рівнях.

В умовах нарощування темпів глобалізації ринкових і економічних процесів у 1960—1970 роках у Європі відбувалися активні процеси зі створення та структурного удосконалення/переформатування спеціалізованих регіональних організацій зі стандартизації, які продовжують функціонувати і сьогодні.

Так, 23 березня 1961 року на засіданні Європейського економічного співтовариства (ЕЕС) та Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА) був

У статті проаналізовано роль стандартизації як важливої складової суспільно-економічних процесів на прикладі становлення і розвитку профільних європейських організацій, а також їх взаємозв'язок з інституціями Європейського Союзу (ЄС). Розглянуто матеріали Генеральних асамблей CEN і CENELEC 2010 року, проаналізовано значення схвалених рішень для подальшого становлення європейської стандартизації. Окреслено перспективні напрямки розвитку української системи стандартизації з урахуванням європейського досвіду.

створений Європейський комітет з координації стандартів [1]. У 1970 році цей орган отримав назву Європейського комітету зі стандартизації (CEN). За Статутом основною діяльністю CEN є здійснення стандартизації на загальноєвропейській основі для сприяння розвитку торгівлі та обміну товарами і послугами шляхом усунення обмежень технічного характеру. Однією із важливих змін було введення обов'язкового розроблення так званих Європейських стандартів, або Євроном.

Спільний центр засідань та зустрічей CEN/CENELEC

понад 200 учасників з питань проектування стандартів. Центр отримав мандат Європейської Комісії (ЄК) щодо розроблення стандартів у сфері захисту навколишнього середовища відповідно до європейських екодиректив [5].

Спільна робота CEN і CENELEC також проводиться із розроблення стандартів на лічильники газу, тепла, води, електрики, «розумні електромережі» та електричні автомобілі.

Питання функціонування ЄСС, шляхи її удосконалення та реформування є одними з ключових на порядку денному робочих органів та інституцій ЄС [5, 6].

У вересні 2008 року Європейська Рада прийняла резолюцію з питань стандартизації та інноваційної діяльності, положеннями якої, серед іншого, передбачено співробітництво органів зі стандартизації з науково-дослідними інститутами, залучення усіх заінтересованих сторін до процесів стандартизації, загальнодоступність європейських стандартів та підтримка з боку ЄС процесу реформування системи європейської стандартизації.

У жовтні 2009 року на засіданні Європарламенту Президент Європейської Комісії Х. М. Баррозу наголосив, що «стандартизація повинна і може сприяти інноваційній діяльності».

Головним чином, співпраця між ЄОС та інституціями ЄС відбувається з метою імплементації обов'язкових вимог директив Нового підходу, в першу чергу тих, які стосуються охорони здоров'я, безпеки та захисту навколишнього природного середовища. Як правило, з урахуванням визначених пріоритетних напрямів розвитку європейського законодавства, ЄК видає мандат відповідним організаціям зі стандартизації на розроблення і прийняття стандартів у тій чи іншій галузі. При цьому розроблювані стандарти мають відповідати таким загальним характеристикам: безпека, взаємоузгодженість, мінімізація витрат, енергоефективність. Зі свого боку, ЄК надає підтримку для перекладу стандартів з англійської, французької та німецької мов на інші мови ЄС.

У 2009 році ЄОС підготували основу для «нової генерації європейських стандартів», які стосуватимуться сучасних потреб європейської економіки і суспільства. На сьогодні майже завершено роботу з актуалізації стандартів із безпеки машинного устаткування та медичних пристроїв відповідно до директив Нового підходу, розпочато оновлення стандартів з безпеки іграшок. CEN також направив ЄК запит щодо отримання мандату на проведення комплексних робіт у космічній галузі [5].

Наразі триває процес перегляду пакету законодавчих актів ЄС у сфері стандартизації. ЄК розробляє «Єдиний Акт» правового регулювання стандартизації шляхом модифікації Директиви № 98/34, перегляду Рішення Ради № 87/95 щодо стандартизації у сфері інформаційних технологій і телекомунікації та Рішення Європейського парламенту і Ради № 1673/2006/ЄС щодо фінансування стандартизації, який буде передано на розгляд Європарламенту до кінця 2010 року [5].

З метою удосконалення політики у зазначеній галузі з урахуванням сучасних тенденцій соціально-економічного розвитку ЄС ЄК створила спеціальну Експертну групу (EXPRESS), основні завдання якої:

- оцінення впливу процесів глобалізації на європейську стандартизацію;
- обговорення умов підвищення внеску стандартизації в інноваційну діяльність;
- розгляд питань у сфері послуг;
- вироблення пропозицій щодо підвищення інтересу економічних кіл ЄС до стандартизації [6].

Як окремий тематичний напрям EXPRESS опрацьовувала питання співробітництва ЄОС із точки зору технічної конвергенції, а також оптимізації їх діяльності в умовах інтенсифікації використання електронних засобів комунікацій.

За результатами діяльності EXPRESS був підготовлений звіт про реформування системи стандартизації, який містить 12 стратегічних цілей та 50 рекомендацій. 24.03.2010 розпочато публічні консультації із цього питання. Європарламент планує розглянути стратегію ЄСС у жовтні 2010 року [5].

ПРОВЕДЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНИХ АСАМБЛЕЙ CEN, CENELEC [5]

Наприкінці травня — на початку червня 2010 року у м. Сант Джуліан, Мальта, відбулися чергові сесії Генеральних асамблей CEN і CENELEC, а також 6-те щорічне спільне засідання цих організацій. У роботі заходів взяли участь понад 200 делегатів національних органів стандартизації, у тому числі Держспоживстандарт як спостерігач, інституційних органів ЄС, Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) та ІЕС, а також представники низки асоціацій і бізнес-структур.

Головна тема обговорень була присвячена ролі європейської стандартизації у виконанні Лісабонського порядку денного¹ протягом останнього десятиріччя та її внеску у стратегію соціально-економічного розвитку «ЄС 2020».

36-та Генеральна асамблея CEN (31 травня — 1 червня 2010 року)

У рамках пленарного засідання Генеральної асамблеї було обговорено результати роботи CEN, окреслено перспективні напрями подальшої діяльності з урахуванням можливих викликів ЄСС та розвиток відносин із партнерами і зацікавленими сторонами.

Головним політичним пріоритетом CEN у 2009 році було забезпечення більш широкого визнання результатів і переваг ЄСС. З метою виконання рекомендацій FLES продовжувалася координація діяльності у форматі ЄОС, зокрема, шляхом представлення спільної європейської позиції у зовнішніх зносинах.

Згідно із доповіддю Президента CEN Х. К. Агюї, ухвалено рішення про створення двох Робочих груп, які мають розробити:

- 1) критерії відповідності членства в ЄОС;
- 2) рекомендації щодо переваг участі у стандартизації та використання стандартів.

Торкаючись питань технічної роботи, Президент CEN відзначив розроблення нових стандартів у таких сферах: інформаційно-комунікаційні технології (інтелектуальні лічильники та розумний транспорт), захист споживачів, безпека дітей, управління інноваційними процесами. У сфері промисловості головна увага продовжуватиме приділятися енергозаощадженню та інтегрованому управлінню енергоресурсами. Очікується започаткування роботи щодо оцінювання викидів парникових газів.

За словами Віце-президента CEN з технічних питань Е. П. Зітена, у 2011 році передбачається підготувати понад 1400 стандартів (раніше цей показник становив 1200 стандартів на рік), період розроблення одного стандарту планується скоротити до 17 місяців (на сьогодні у середньому 23 місяці). Крім того, віце-президент наголосив на важливості запровадження інтегрованого підходу, який поєднує стандартизацію, інновації та дослідження.

Окремої уваги заслуговує ініціатива представника ЕФТА Т. Н. Томассона щодо розвитку сертифікації послуг на відповідність європейським стандартам та запровадження сертифікатів «Keumark»² на послуги. Протягом 2009 року Бюро сертифікації CEN підготу-

Адміністративне Правління CENELEC

вало проект нового бізнес-плану «Keumark». Станом на кінець 2009 року майже 500 європейських та іноземних компаній отримали відповідні сертифікати. Перша сертифікація позначками «Keumark» проводилася на клапани термостатичних радіаторів та замінила сертифікацію CENCER.

Цікавою є ініціатива щодо залучення малих і середніх підприємств (МСП) до процесів стандартизації, яка підтримується не лише CEN і CENELEC, а й ISO, IEC та ЄК. За оцінками європейських фахівців, на сьогодні завдання ЄСС полягає у наданні допомоги 23 мільйонам європейських МСП задля забезпечення конкурентоспроможності їхньої продукції.

У звіті «Доступ МСП до європейської стандартизації: суттєві переваги від використання стандартів і залучення до стандартизації» наведено 58 відповідних рекомендацій для органів стандартизації й торгових асоціацій, запровадження яких має бути завершено у 2011 році. Спеціальна Робоча група відстежує процес запровадження зазначених рекомендацій.

6-те Щорічне спільне засідання CEN-CENELEC (2 червня 2010 року)

Учасники обговорень визнали ключову роль стандартів у забезпеченні конкурентоспроможності продукції та розвитку європейських політичних процесів, висловились за використання потенціалу стандартизації для економічного відновлення. Крім того, були відзначені досягнення у сфері інтелектуального і сталого розвитку, використання знань та інновацій у ринкових цілях. CEN і CENELEC підтвердили намір зміцнювати співпрацю з науково-дослідницькими інституціями з метою використання результатів їх роботи у стандартизації.

Дискусія довела, що європейська стандартизація як дієвий інструмент для підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, забезпечення довіри споживача, зменшення собівартості виробничих витрат сприяла виконанню Лісабонського порядку денного протягом останнього десятиріччя. ▶

¹ Лісабонський план дій був схвалений у 2000 році, його мета — сприяти побудові в ЄС «найбільш конкурентоспроможної економіки у світі, яка базується на використанні знань та забезпечує сталий економічний розвиток з великою кількістю якісних робочих місць та високою соціальною згуртованістю [7].

² «Keumark» — позначка про підтвердження відповідності європейським стандартам.

Задля практичного втілення цілей Лісабонської угоди CEN і CENELEC вживали заходів щодо впровадження всеохоплюючої промислової політики, яка базується на використанні знань і зміцнює конкурентоспроможність усіх учасників ринково-економічних процесів на національному та міжнародному рівнях. У середньому економічні переваги стандартизації для бізнесу і економіки оцінюються у 25 % приросту ВВП ЄС.

Завданнями європейської стандартизації на найближчу перспективу є забезпечення сталого розвитку економіки, запобігання кліматичним змінам, чисте довкілля, сприяння інноваціям.

У рамках Спільного засідання було проведено дві тематичні дискусії.

1. *«Роль стандартизації в контексті Лісабонської стратегії».*

Участь у дискусії взяли представники промисловості та торгових асоціацій, зокрема Siemens AG, електронного бізнесу, виробники комп'ютерних технологій, які відзначили економічні переваги від застосування європейських стандартів. Окремо було наголошено на ролі стандартизації у спрощенні й покращенні адміністративної та управлінської діяльності електронного бізнесу.

Європейська стандартизація здійснюється на основі співпраці державного і приватного секторів, що забезпечує належне представлення потреб споживачів у процесі розроблення стандартів та забезпечення продукції на європейському ринку.

Учасники обговорень висловили сподівання, що потенціал ЄСС буде ефективно використано для економічного відновлення, створення Єдиного ринку на основі інновацій та екологічних технологій з урахуванням громадських потреб.

2. *«Перспективи і виклики європейській стандартизації».*

Головними засадами ЄСС визначено відповідність сучасним потребам ринку, добровільний характер стандартів, застосування європейських стандартів на міжнародному рівні (Віденська й Дрезденська угоди), принцип надійного делегування (упровадження на національному рівні, рівність доступу для всіх зацікавлених сторін, гармонізація ринку), дотримання вимог кодексу поведінки Світової організації торгівлі (СОТ) ТБТ, фінансова стабільність.

ЄСС прискорила вихід із кризи, сприяла виробленню «зелених продуктів», чистих технологій для автомобілів та будівельних виробів з низьким виходом вуглецю.

За умов зниження темпів економічного зростання та нестабільного фінансового ринку європейські фахівці вважають, що створення Єдиного ринку та глобалізація торгівлі є дієвим інструментом для запобігання негативним проявам, зокрема, відродженню протекціонізму на національному рівні.

Модератори дискусій щодо перспектив і викликів європейської стандартизації

Під час спільного засідання було розповсюджено Положіння документ «Огляд європейської системи стандартизації: питання CEN і CENELEC» (далі — Документ).

Документ містить ключові аспекти успішності ЄСС та переваги застосування стандартів, зокрема такі як підвищення конкурентоспроможності продукції, запровадження інновацій, комплексність підходу тощо. Крім того, відзначається, що ЄСС відіграє важливу роль у розвитку і консолідації європейського Єдиного ринку та підтримує політичні процеси ЄС, забезпечує тісний взаємозв'язок між стандартизацією та законодавством.

Окремо виділено фундаментальні цінності системи, які потребують збереження: добровільний і приватний характер стандартів, принцип надійного делегування, відповідність коду поведінки СОТ ТБТ, стабільність фінансування тощо. Дотримання цих показників забезпечуватиме практичну реалізацію стратегії «ЄС 2020».

У Документі висловлюється чітка позиція, що започаткований ЄК процес перегляду нормативно-правових рамок функціонування ЄСС не повинен зашкодити стійкому розвитку та ефективності існуючої моделі.

Як засвідчили дискусії з цього питання, представники промисловості та органів зі стандартизації підтримують запровадження уніфікованого «Єдиного Акту».

50-та Генеральна Асамблея CENELEC (3 червня 2010 року)

У ході засідання Президент CENELEC Д. Доссетт зосередив увагу на важливості залучення споживачів та малого і середнього бізнесу до процесів стандартизації, а також наголосив на підтриманні цілей стратегії «ЄС 2020».

Окремо відзначалася важливість організації та проведення навчань у сфері стандартизації.

